

Léčba příznaků chřipky a nachlazení u dětí a přehled léčiv

PharmDr. Klára Bechná

Lékárna Na Středisku, Kopřivnice

Chřipka a nachlazení jsou infekční onemocnění, postihující všechny věkové skupiny populace, zejména v chladnějších měsících roku. Příznaky, jakými jsou zvýšená teplota, bolest, kašel a rýma, lze sledovat u obou nemocí, liší se svou intenzitou a charakterem. Léčba příznaků chřipky a nachlazení probíhá v nekomplikovaných případech symptomaticky.

Klíčová slova: chřipka, nachlazení, příznaky, horečka, kašel, rýma, bolest v krku.

The treatment of flu and common cold in children and drug review

Influenza and common colds are infectious diseases affecting all age groups of the population, especially in the colder months of the year. Symptoms such as elevated temperature, pain, cough and rhinitis can be observed in both diseases, varying in intensity and character. In uncomplicated cases, the treatment of flu and cold symptoms is symptomatic.

Key words: influenza, common cold, symptoms, fever, cough, rhinitis, sore throat.

Chřipka

Chřipka (*influenza*) je akutní virová infekce, způsobená chřipkovými viry ze skupiny *Orthomyxoviridae* nejčastěji typy A a B, méně často typem C. Nákaza chřipkou postihuje v celosvětovém měřítku každý rok odhadem jednu miliardu populace, z toho 3 až 5 milionů případů je hlášeno jako vážných. Fakt, že chřipka není jen banální onemocnění, potvrzuje každoročně téměř 650 tisíc případů končících, v důsledku respiračních komplikací, úmrtím. V České republice bývá ročně hlášeno až 1 200 000 případů

nakažených chřipkou a souvisí s ní v průměru 2 000 úmrtí ročně. Nákaza chřipkou probíhá nejčastěji v chladnějším období s menším počtem slunečných dnů – s vrcholem v prvních třech měsících roku. Zkraje roku obvykle vypuká chřipková epidemie, která trvá zpravidla 4 až 8 týdnů. V tomto období je virus chřipky dominantním etiologickým agens ve všech věkových kategoriích (1, 2).

Nákaza zdravé, vnímavé osoby probíhá snadno, téměř výhradně kapénkovým přenosem, nejčastěji při kašlání, kýchání nebo smrkání

nakaženého jedince. Virus chřipky přežívá i mimo hostitelský organismus a zpravidla platí, že čím chladnější, drsnější a vlhčí povrch, tím delší je doba přežívání viru chřipky. Na tvrdých hladkých površích (např. kov a plast) dosahuje tato doba až 48 hodin, na oblečení nebo na papírových kapesnicích až 12 hodin, na rukou i 5 minut. Díky tomu může docházet i k nepřímé formě nákazy, a to

Tab. 1. Příznaky chřipky

Teplota	Typickým příznakem je vysoká horečka (obvykle 38–40 °C), často bývá doprovázena zimnicí.
Bolest	Charakteristická je výrazná bolest hlavy, svalů a kloubů. Naopak bolest v krku nepatří mezi klasické příznaky chřipky, rozvoj symptomu je spíše typický pro sekundární infekci.
Rýma a kýchání	Mohou v některých případech doprovázet onemocnění. Pokud se vyskytuje, obvykle nehoustne a nestává se purulentní.
Kašel	Zpočátku nemoci bývá přítomen silný, suchý, dráždivý kašel.
Pokožka bývá zarudlá; oči zarudlé, slzící a často nepříjemně pálí.	
Nemocný bývá zpravidla velice slabý a malátný, cítí se unavený a vyčerpaný.	

Tab. 2. Příznaky nachlazení

Teplota	U většiny nemocných se vyskytuje jen subfebrilie. Febrilie bývá častěji přítomna u dětí.
Bolest	Typická je bolest v krku či pálení v oblasti nosohltanu.
Rýma a kýchání	Rýma patří mezi nejčastější příznaky nachlazení. Zprvu řídká sekrece se po několika dnech mění v hustou purulentní.
Kašel	Kašel je nejprve suchý, postupně může přecházet ve vlhký.
Nemocný bývá zpravidla zimomřivý, podrážděný a unavený.	

KORESPONDENČNÍ ADRESA AUTORA: PharmDr. Klára Bechná, klara.bechna@gmail.com
Lékárna Na Středisku
Zahumenní 1477, 742 21 Kopřivnice

Cit. zkr: *Pediatr. praxi* 2020; 21(1): 27–33
Článek přijat redakcí: 13. 1. 2020
Článek přijat k publikaci: 10. 2. 2020

prostřednictvím předmětů, které byly potřísněny sekrety nemocného, např. použité nádobí, kapesník, hračky, držadla ve veřejné dopravě, mobilní telefon nebo při podání rukou (2).

Infekční dávka nových virů je nízká, zvláště v případě nového subtypu viru. Inkubační doba je krátká, obvykle jeden až čtyři dny. Nakažený člověk je infekční zpravidla jeden den před nástupem příznaků. K vylučování virů z organismu dochází ještě 5 až 7 dní poté, u dětí až 10 dní (3, 4). Nástup chřipky je velice rychlý, v řádu několika hodin. Příznaky chřipky jsou shrnuty v Tab. č. 1. V nekomplikovaných případech trvá nemoc 4 až 7 dní a spontánně končí po krátké rekonvalescenci uzdravením. Pocit únavy a vyčerpání může po vyléčení infekci přetrvávat po dobu jednoho až dvou týdnů.

Nachlazení

Běžné nachlazení (*nasofaryngitida* nebo také *rinofaryngitida*) je akutní infekční onemocnění horních cest dýchacích (HCD). Příčinou jsou ve většině případů virové infekty, jejichž původců je známo více než 200 – nejčastěji jsou to až téměř z 50 % *rhinoviry*, dále *respirační koronavi-ry*, *parainfluenza viry*, *respirační syncytiální viry* (tzv. RS viry), *lidský metapneumovirus* a některé *enteroviry* (3, 5). Výskyt nachlazení klesá s věkem. Nejčastěji trpí nachlazením děti okolo druhého roku, v průměru až šestkrát ročně, zatímco dospělí jen dvakrát až třikrát a starší lidé jen jedenkrát ročně (6, 7).

Nástup příznaků se objevuje pozvolna, jeden až dva dny po přímém kontaktu s infektem. Většina infekcí začíná nenápadnými příznaky – únavou, pocitem chladu, kýcháním. Mezi typičtější příznaky patří bolest v krku, následovaná nástupem rýmy, posléze i kašle. Podrobné příznaky nachlazení jsou shrnuty v Tab. č. 2. Stejně jako u chřipky, nekomplikované nachlazení trvá 4 až 7 dnů, kašel obvykle ustupuje o pár týdnů později.

Komplikace

Mezi nejčastější komplikace u dětí se řadí otitida nebo sinusitida. Jedná se o sekundární bakteriální onemocnění, obvykle vyvolané kmeny *Streptococcus pneumoniae* nebo *Haemophilus influenzae*. U vysokých horeček hrozí, především u pacientů mladších 5 let, dehydratace a febrilní křeče (2, 6).

Tab. 3. Antipyretika

PAR	<ul style="list-style-type: none"> ■ Analgetický a antipyretický účinek ■ DTS 10–15 mg PAR/kg tělesné hmotnosti ■ DMD 50 mg PAR/kg tělesné hmotnosti ■ Vhodný pro děti od kojeneckého věku, diabetiky, hemofiliky, pacienty užívající léky na krevní srážlivost ■ Nevhodný pro pacienty s akutním či chronickým jaterním onemocněním ■ Expektorans N-acetylcystein v terapeutických dávkách nesnižuje účinnost PAR ■ Nedoporučuje se profylaktické podání PAR v prevenci postvakcinační horečky, při kterém dochází k významnému snížení titru protilátek (22) ■ LP – např. Paralen®, Panadol®
IBU	<ul style="list-style-type: none"> ■ Analgetický, antipyretický a antiflogistický účinek ■ DTS 5–10 mg IBU/ kg tělesné hmotnosti ■ DMD 20–30 mg IBU/ kg tělesné hmotnosti ■ Vhodný pro děti starší 3 měsíců s tělesnou hmotností od 6 kg ■ Nevhodný pro pacienty s krváčivými stavy a vředovou chorobou žaludku ■ U dehydratovaných dětí existuje riziko poruchy funkce ledvin ■ V souvislosti s možnými dermatologickými NÚ IBU se nedoporučuje užívat k tlumení horečky a bolesti během onemocnění planými neštovicemi ■ LI – antikoagulacia, antiagregancia, chinolová ATB. NSAID a kortikosteroidy zvyšují riziko gastrotoxicity ■ LP – např. Ibalgin®, Nurofen®
Naproxen	<ul style="list-style-type: none"> ■ Analgetický, antipyretický a antiflogistický účinek ■ Vhodný pro dospívající pacienty od 12 let ■ Přípravek je indikován převážně k léčbě bolesti ■ Při samoléčbě je DTS 275 mg, nejvýše 3x denně ■ LP – Nalgesin®
Propyfenazon	<ul style="list-style-type: none"> ■ Analgetický, antipyretický a antiflogistický účinek ■ Vhodný pro dospívající pacienty od 12 let ■ Gastrotoxicitu má nižší než NSAID, neovlivňuje agregabilitu trombocytů ■ K dispozici pouze ve fixních kombinacích s PAR a kofeinem ■ LP – Saridon®

DTS – *dosis therapeutica singula, maximální jednotlivá dávka*

DMD – *dosis maxima pro die, maximální denní dávka*

KI – *kontraindikace*, LI – *lékové interakce*, NÚ – *nežádoucí účinek*, LP – *léčivé přípravky, vybrané*

Tab. 4. Antitusika

<ul style="list-style-type: none"> ■ Antitusika se používají v léčbě suchého dráždivého kašle, bez produkce hlenu. ■ Antitusika lze podávat v průběhu celého dne i na noc. ■ Zpravidla se používají jen několik dnů, protože v přirozeném průběhu nemoci dochází posléze k expektoraci. ■ Antitusika dělíme na antitusika kodeinového (např. dextrometorfan) a nekodeinového typu (např. butamirát, dropropizin, levodropropizin) 	
Dextrometorfan	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vhodný pro děti od 2 let ■ LI – inhibitory CYP2D6, serotoninergní látky (př. inhibitory MAO) ■ Opatrnost je zapotřebí v případě chronických chorob plicních (např. astma) nebo u pacientů s dechovou nedostatečností ■ Opatrnost – má slabý sedativní účinek i návykový potenciál ■ LP – Robitussin® Junior či Antitussicum na suchý dráždivý kašel
Butamirát	<ul style="list-style-type: none"> ■ Centrální anticholinergní a bronchospasmolytický účinek ■ Netlumí dechové centrum, nevyvolává závislost ■ Vhodný pro děti od 2. měsíce ■ Opatrnost – má slabý sedativní účinek ■ Použití do 2 let je možné pouze na doporučení lékaře ■ LP – např. Tussin®, Sinecod®
Dropropizin	<ul style="list-style-type: none"> ■ Periferní antitusický a slabý antihistaminový účinek ■ Opatrnost – má slabý sedativní účinek ■ Vhodný pro děti od 6. měsíce ■ LP – Ditustat®
Levodropropizin	<ul style="list-style-type: none"> ■ Levotočivý isomer dropropizinu, vhodný pro děti od 2 let ■ Stejně účinný a lépe tolerovaný než centrální antitusika (18, 19) ■ Neovlivňuje respirační funkce a mukociliární clearance (20) ■ Opatrnost – má slabý sedativní účinek ■ LP – Levopront®

Léčba příznaků chřipky a nachlazení

Efektivní léčba čtyř nepříjemných příznaků – teplota, kašel, rýma a bolest v krku – umožňuje

zasáhnout účinně a včas u příznaků, které převažují, a to s ohledem na věk a individuální potřeby nemocného, bez rutinní návštěvy lékaře. Společným jmenovatelem léčby chřipky a nachlazení je klido-

INZERCE

vý režim, ideálně v domácím prostředí, v kombinaci s dostatečným příjmem tekutin. Množství tekutin je individuální, obvyklé doporučení se pohybuje mezi 30–40 ml/kg. Příjem čerstvého ovoce, příp. vitamínu C patří mezi tradiční terapeutické přístupy (9, 10).

Léčba teploty

Teplota je obrannou reakcí organismu na nemoc, způsobenou invazí patogenů v těle. Předpokládá se, že zvýšená teplota zmírňuje životaschopnost patogenů, podporuje funkci vybraných složek imunitního systému a pomáhá podporovat hojení poškozených buněčných komponent. Z těchto důvodů není vhodné tlumit teplotu do 38 °C. Antipyretika by měla být nasazena až v případě, kdy horečka nemocného pacienta výrazně omezuje. U malých dětí lze včasným podáním správné dávky antipyretika snížit riziko vzniku febrilních křečí, které nejčastěji přichází při prudkém vzestupu horečky. Z nefarmakologických možností se nabízí chladné obklady do míst, kudy prochází tepny (třísla, spánky, podpaží) nebo vlažná koupel (8, 11, 12).

Tab. č. 3 shrnuje fakta o nejčastěji používaných účinných látek se skupiny antipyretik – paracetamolu (PAR), nesteroidních antiflogistiků (NSAID) – ibuprofenu (IBU) a naproxenu a propyfenazonu. Acetylsalicylová kyselina je u pediatrické populace do 16 let kontraindikována. Na českém trhu je k dispozici rozmanitá paleta lékových forem a kombinací. Kombinované přípravky zpravidla přináší úlevu od několika příznaků najednou. Kombinují antipyretikum/analgetikum (nejčastěji PAR) s látkami ostatních farmakologických skupin – vitamin C, antitusika (např. dextrometorfan), expektorancia (např. guaifenezin), sympatomimetika (např. fenylefrin, pseudoefedrin), antihistaminika (chlorfenamin), analeptika (kofein). V současné době je k dispozici kombinovaný přípravek pro děti od 6 let obsahující 300 mg PAR, 5 mg kyseliny askorbové a 20 mg fenylefrinu (Coldrex® junior). Použití kombinovaných přípravků se u mladších dětí nedoporučuje.

V praxi se velice často setkáváme s názorem, aby rodiče febrilních dětí nejprve podali jedno antipyretikum ze skupiny PAR nebo IBU a za šest hodin jej vystřídali druhým antipyretikem. Tento postup by měl vést k efektivnějšímu snížení horeč-

Tab. 5. Mukoaktivní látky

<ul style="list-style-type: none"> Mukoaktivní látky mají komplexní účinek. Ovlivňují rheologické vlastnosti hlenu, působí sekretolyticky, stimulují tvorbu surfaktantu. Mohou mít antioxidační působení, čímž pomáhají snižovat oxidační stres. Snižují adheenci bakterií a mohou zvyšovat účinek některých antibiotik (16). Mukoaktivní látky nedoporučujeme podávat večer a na noc. Dostatečný pitný režim v průběhu léčby je podporuje účinek mukoaktivních látek. Mukoaktivní látky dělíme: mukolytika (bromhexin, ambroxol, erdostein, N-acetylcystein), mukoregulační látky (karbocystein, erdostein) a expektorancia (guaifenezin) 	
Bromhexin	<ul style="list-style-type: none"> Proléčivo, snižuje viskozitu hlenu sputa a usnadňuje jeho vykašlání Vhodný pro děti od 2 let LI – nevhodná je kombinace s přípravky, které vyvolávají podráždění sliznice trávicího traktu (např. současné podávání NSAID) LP – Bromhexin®
Ambroxol	<ul style="list-style-type: none"> Je účinným metabolitem bromhexinu Mukolytikum, stimuluje činnost řasinek a zlepšuje mukociliární clearance Vhodný pro děti od narození LP – Mucosolvan®, Ambrobene®
Erdosteín	<ul style="list-style-type: none"> Proléčivo, zlepšuje mukociliární clearance, scavenger volných radikálů Snižuje adhezivitu G+ i G- bakterií na epitel dýchacích cest, snižuje riziko bakteriální kolonizace a sekundární infekce, potencuje účinek antibiotik Vhodný v samoléčbě pro pacienty starší 12 let (od 30 kg) Nevhodný pro pacienty s poruchou funkce jater, ledvin a při homocysteinurii LP – Erdomed®
N-acetylcystein	<ul style="list-style-type: none"> Sekretolytikum a sekretomotorikum, scavenger volných radikálů Vhodný pro děti od 2 let Opatrnost u pacientů s astmatem pro riziko vzniku bronchospasmu LP – ACC®, Fluimucil®, Solmucol®
Karbocystein	<ul style="list-style-type: none"> Snižuje viskozitu a zvyšuje objem sputa, usnadňuje vykašlávání Vhodný pro děti od 6 let LP – Pectodril® na vlhký kašel
Guaifenezin	<ul style="list-style-type: none"> Expektorans, mukolytikum, zlepšuje mukociliární clearance Má mírně anxiolytický, myorelaxační a tlumivý účinek Vhodný pro děti od 2 let KI – myasthenia gravis LI – myorelaxancia, léky tlumící CNS LP – Robitussin® expectorans na odkašlávání

Tab. 6. Fytofarmaka v terapii kašle

Biotussil®	<ul style="list-style-type: none"> Složení: <i>gentiana radix, primulae flos, plantaginis folium, thymi herba, liquiritiae radix, sambuci flos, foeniculi amari fructus etheroleum, anisi stellati etheroleum</i> Pomocný lék při akutních a chronických onemocnění dýchacích cest, včetně rýmy a zánětů vedlejších nosních dutin. Vhodný pro děti od 4 let U dětí se podává naředěný se lžící čaje KI – astma, epilepsie, akutní obstrukční laryngitida v anamnéze
Bronchipret®	<ul style="list-style-type: none"> Složení sirupu: <i>thymi extractum fluidum, hederiae folii extractum fluidum</i> Složení tablet: <i>thymi extractum siccum, primulae extractum siccum</i> K léčbě kašle a akutní bronchitidy se zvýšenou produkcí hlenu. Sirup vhodný pro děti od 1 roku Tablety vhodné pro dospívající od 12 let KI – hypersenzitivita na léčivé látky nebo další rostliny z čeledi hluchavkovitých nebo aralkovitých, břízu, pelyněk, celer
Bronchostop®	<ul style="list-style-type: none"> Složení sirupu: <i>thymi extractum siccum, althaeae extractum fluidum</i> Složení perorální gummy: <i>thymi extractum siccum, althaeae extractum siccum</i> Perorální guma se nechá rozpustit v ústech prostřednictvím sání Pro zmírnění podráždění hltanu a souvisejícího suchého kašle a na podporu vykašlávání viskózního hlenu při kašli spojeném s nachlazením Vhodný pro děti od 2 let, žvýkací guma od 6 let (kvůli hrozcímu riziku neúmyslného spolknutí celé perorální gummy)
Hedelix®	<ul style="list-style-type: none"> Složení sirupu: <i>hederiae folii extractum spissum</i> Expektorans, vhodný pro děti od narození
Kaloba®	<ul style="list-style-type: none"> Složení: <i>pelargonii sidoidis radicis extractum siccum</i> Symptomatická léčba akutní bronchitidy Bylo prokázáno přímé antivirové a antibakteriální působení, kromě toho stimuluje nespecifické obranné mechanismy organismu Prokazatelně zkracuje dobu trvání a závažnost hned několika symptomů nachlazení najednou Po ústupu příznaků se doporučuje pokračovat v terapii ještě několik dní Vhodný pro děti od jednoho roku

ky a pocitového diskomfortu nemocných během jedné hodiny po druhé dávce antipyretika, dokonce se oproti kontrolním skupinám vrátí méně dětí do horečnaté fáze nemoci během následujících tří hodin. Přesto nám stále chybí kvalitní důkazy a přesvědčivá data k plošné standardizaci těchto doporučení. Střídání jednotlivých účinných látek v odlišných dávkách zvyšuje riziko vzniku lékové chyby. Obvyklý odstup mezi jednotlivými dávkami antipyretik je 4 až 6 hodin, u dětí se volí raději delší časový interval (11, 12, 13, 14).

Léčba kašle

Léčba kašle je svízelná v tom, že se jeho povaha a projev v čase mění, stejně jako množství a charakter hlenu. **Tab. č. 4** shrnuje důležitá fakta o nejčastěji používaných látkách se skupiny antitusik, **Tab. č. 5** u mukoaktivních látek. Antitusika a mukoaktivní látky není vhodné z povahy svých funkcí vzájemně kombinovat. V těchto případech dochází ke kumulaci sekretů v bronchiálním stromu a ke zvýšení rizika bakteriální superinfekce. Přesto jsou v lékárnách dostupné přípravky kombinující antitusikum a expektorans (např. kombinace účinných látek butamirátu a guaifenezinu v přípravku Stoptussin®). Ačkoliv je jejich odlišný terapeutický efekt rozporuplný, klinická praxe potvrzuje, že za některých okolností mohou být pro pacienty výhodné, a jejich používání u nás vychází z dlouhé tradice (16). V terapii kašle lze u dětí s výhodou použít registrovaná fytofarmaka, ať už ve formě sirupů, kapek či tablet, nebo bylinných čajů a čajových směsí (**Tab. č. 6**). K podpurné léčbě při onemocnění dýchacích cest, pro pacienty od dvou let, lze použít bylinný balzám na hrudník a záda s obsahem silic z blahovičnicku a borovice (14, 15).

Léčba rýmy

Velký význam v léčbě rýmy hraje nosní hygiena – čištění nosu, pravidelné a správné smrkání (u dětí odsávání hlenů). K tomu lze použít izotonické solné roztoky, s výhodou obohacené o minerální či stopové prvky. Výplachy nosních dutin mohou napomáhat regeneraci nosní sliznice. Dekongestiva uvolňují ucpaný nos a zlepšují dýchání i pocitové nosní příznaky, příčinu rýmy neléčí. **Tab. č. 7** shrnuje fakta o nejčastěji používaných dekonjestivech. K uvolnění ucpaného nosu mohou účinně a bezpečně sloužit i hypertonické solné roztoky. Přímé použití olejových nosních kapek (např. Pinosol®) nebo jiných aromatických

Tab. 6. Fytofarmaka v terapii kašle

Mucoplant® proti kašli s jitrocelem a medem	<ul style="list-style-type: none"> ■ Složení sirupu: <i>plantaginis extractum fluidum</i> ■ Usnadňuje odkašlávání, rozpouští a uvolňuje hleny ■ Vhodný pro děti od 3 let
Prospan®	<ul style="list-style-type: none"> ■ Složení sirupu: <i>hederae folii extractum siccum</i> ■ Vhodný pro děti od narození
Thymomel	<ul style="list-style-type: none"> ■ Složení sirupu: <i>thymi extractum fluidum, serpylli extractum fluidum, plantaginis extractum fluidum</i> ■ Tradiční rostlinný LP určený k usnadnění vykašlávání ■ V samoléčbě vhodný pro děti od 4 let ■ Děti od 1 do 4 let mohou přípravek užívat pouze na doporučení lékaře
Léčivé čaje a čajové směsi	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Při přípravě se nesmí vařit, zpravidla se luhují 5–10 min v přikryté nádobě ■ Čaj se pije teplý, obvykle 2 až 3x denně, připravuje se vždy čerstvý ■ Čaj lze u dětí od 1 roku (které nemají alergii) s výhodou osladit medem ■ Nálev lze zpravidla použít i ke kloktání 	
Lipový čaj	<ul style="list-style-type: none"> ■ Složení: <i>tiliae flos</i> ■ Při nemocech z nachlazení provázených suchým dráždivým kašlem ■ Vhodný pro děti od jednoho roku
Jitrocelový čaj	<ul style="list-style-type: none"> ■ Složení: <i>plantaginis folium</i> ■ Zmírňuje dráždění ke kašli, podporuje vykašlávání a uvolňuje hleny ■ Vhodný pro děti od 3 let
Průdušková čajová směs	<ul style="list-style-type: none"> ■ Složení: <i>plantaginis folium, serpylli herba, althaeae radix, liquiritae radix, tiliae flos, cynosbati fructus sine semine</i> ■ Podporuje vykašlávání, rozpouští a uvolňuje hleny ■ Vhodný pro děti od 4 let
Species pectorales planta	<ul style="list-style-type: none"> ■ Složení: <i>plantaginis folium, farfarae folium, althaeae radix, menthae piperitae herba, liquiritae radix, verbasci flos, foeniculi amari fructus</i> ■ Expectorans, mucilaginosum a antiseptikum ■ Vhodný od 12 let
Čajová směs při nachlazení	<ul style="list-style-type: none"> ■ Složení: <i>foeniculi dulcis fructus, sambuci nigrae flos, tiliae flos, plantaginis folium, liquiritae radix</i> ■ Tradiční rostlinný LP při nemocech z nachlazení, doprovázených horečkou, při zánětech dutiny ústní a horních cest dýchacích, podporuje pocení ■ Vhodný pro děti od 3 let
Pulmoran	<ul style="list-style-type: none"> ■ Složení: <i>salviae officinalis folium, althaeae radix, polygoni avicularis herba, thymi herba, urticae herba, sambuci nigrae flos, plantaginis folium, liquiritae radix, foeniculi amari fructus</i> ■ Adjuvans při akutních i chronických zánětech dýchacích cest, působí antisepticky a expektorančně ■ Vhodný pro děti od 12 let ■ Nálev je možno použít i ke kloktání nebo k inhalacím

Tab. 7. Dekongestiva

Systémově působící sympatomimetika	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Jsou k dispozici pouze jako součást kombinovaných přípravků ■ Vhodná pro dospělé a dospívající pacienty od 12 let ■ Systémový dekonjestivní účinek je způsoben vazokonstrikcí, čímž dojde ke zmenšení otoku a zduření nosní sliznice, ke zlepšení průchodnosti nosu a schopnosti odvádět sekret z nosních dutin 	
Fenylefrin Pseudoefedrin	<ul style="list-style-type: none"> ■ KI – u pacientů se závažnou hypertenzí nebo jiným závažným kardiovaskulárním (KV) onemocněním, hypertyreózou, diabetem, zvýšeným nitroočním tlakem, glaukomem s uzavřeným úhlem, feochromocytomem ■ Opatrně podávat u pacientů s astma bronchiale ■ LI – antihypertenziva (betablokátory), sympatomimetika, digoxin ■ Mohou způsobit, hypertenzní krizi nebo zesílit KV–NÚ inhibitorů MAO, tricyklických antidepresiv (př. amitriptilin) nebo vasodilatancí ■ Fenylefrin, pseudoefedrin i jeho hlavní metabolit norpseudoefedrin jsou uvedeny na seznamu látek zakázaných pro sportovce (dopingové testy) ■ Pseudoefedrin může vést ke vzniku závislosti ■ LP s fenylefrinem – Coldrex®, Vicks® symptomed complete ■ LP s pseudoefedrinem – Modafen®, Nurofen® stopgrip
Sympatomimetika, aplikovaná lokálně	
<ul style="list-style-type: none"> ■ Lokální vazokonstrikční účinek se projevuje během několika minut a přetrvává několik hodin ■ Vhodná pro děti od narození, dle účinné látky a koncentrace (viz. SPC) ■ Přípravky jsou k dispozici obvykle ve formě nosních kapek nebo spreje ■ Aplikují se do vyčištěného nosu, u kapek je potřebný záklon hlavy 	

kapek do nosu se nedoporučuje u kojenců a dětí do dvou let. Přípravek jim podáváme zásadně na vatovém tampónu, kterým potřeme nosní sliznici, abychom zabránili riziku vdechnutí přípravku při kapání a bronchokostriktci. Nazální kortikoidy nepřináší pacientům s akutní rýmou potřebný užitek (15). Při podezření na počínající zánět paranasálních dutin lze léčbu rýmy u pacientů od 2 let doplnit účinnými registrovanými fytofarmaky (např. Sinupret®, Biotussil®).

Léčba bolesti v krku

Bolest v krku zahrnuje kromě typické bolesti při polykání i pocit pálení či škrábání v krku. Při bolesti v krku by měl pacient omezit příjem cukrovinek, čokoládu i jiné cukrovinky a slazené nápoje. Naopak, je dobré dodržovat zvýšenou hygienu dutiny ústní a hltanu čištěním zubů nebo kloktáním. Vhodnou účinnou látku vybíráme s ohledem na věk pacienta a možnou kontraindikaci, kterých se nabízí hned několik. U pacientů náchylných na alergickou reakci (zejména u alergiků a astmatiků) bychom se v terapii měli vyvarovat přípravků obsahujících jód, lokální anestetika a včelí produkty. Diabetikům nabízíme přípravky bez cukru. Pro všechny léčivé přípravky obecně platí, že po aplikaci/požití přípravku je vhodné alespoň 15 minut nejíst ani nepít, aby mohla účinná látka působit. Časový odstup mezi jednotlivými dávkami bývá obvykle 3–4 hodiny. Důležitá fakta pro samoléčbu bolesti v krku u nejčastěji používaných účinných látek ze skupiny NSAID shrnuje Tab. č. 8, ze skupiny antiseptik Tab. č. 9.

Informace pro rodiče

Rodičům mohou pomoci informace o účinné prevenci sezónních infekčních onemocnění. Nespecifickou imunitu organismu může posílit zdravý životní styl, kvalitní a dostatečný spánek, pravidelný pohyb a otužování. Dostatečná hygiena, časté a správné mytí rukou, případně použití dezinfekčních prostředků na alkoholové bázi snižuje šíření infekčních virů, způsobujících onemocnění. V uzavřených prostorech lze tento proces podpořit častým větráním či používáním jednorázových kapesníků nebo ručníků. Z preventivního hlediska je vhodné vyhýbat se místům s vysokou koncentrací osob či kontaktu s nemocnými. U chřipkového onemocnění patří očkování mezi nejúčinnější formu prevence, přesto je pro očkovanosť v naší zemi, v porovnání s ostatními zeměmi EU, velice nízká (cca 5–7 %).

Tab. 7. Dekongestiva

<p>Nafazolin Xylometazolin Oxymetazolin Tramazolin</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Délka terapie u dětí by neměla být delší než 3 až 5 dnů ■ Při delší nebo častější aplikaci způsobovat atrofi nosní sliznice a vést k dlouhodobé obstrukci nosní sliznice s útlumem ciliární aktivity, tedy k rozvoji rhinitis medicamentosa nebo také tzv. rebound fenoménu ■ Časový odstup mezi jednotlivými dávkami je 4 až 6 hodin ■ Opatrnost u pacientů s bronchiálním astmatem, hypertenzí, KV onemocněním, očním glaukomem ■ LI – inhibitory MAO, tricyklická antidepresiva
--	--

Tab. 8. Látky proti bolesti v krku ze skupiny NSAID

<ul style="list-style-type: none"> ■ Lokální protizánětlivá léčba snižuje otok, zarudnutí a tím i bolest a usnadňuje polykání. ■ Lze využít u zánětů dutiny ústní (např. stomatitida, gingivitida, parodontitida aj.). 	
<p>Benzydamin</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Analgetický a lokálně anestetický, antiseptický a antiflogistický účinek ■ K dispozici ve formě pastilek, orálního spreje či kloktadla ■ Vhodný pro děti od 6 let ■ U dětí od 4 let, které neumí kloktat, se dutina ústní může vytírat tampónem, namočeným v naředěném roztoku ■ Má synergický účinek s některými ATB – ampicilin, chloramfenikol, tetracyklin (21) ■ Podpůrná léčba po chirurgických a stomatologických zákrocích v dutině ústní ■ LP – Tantum verde®, Ajax®
<p>Flurbiprofen</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Analgetický, antipyretický a antiflogistický účinek ■ Vhodný pro děti od 12 let ■ KI – pacienti s anamnézou GIT krvácení nebo ulcerózních nemocí, pacienti s hemoragickým onemocněním či poruchou krvetvorby ■ Přecitlivělost na flurbiprofen – možná zkřížená přecitlivělost na ASA nebo jiné NSAID ■ LI – antikoagulancia (vč. warfarinu), antiagregancia, ostatní NSAID, některá antihypertenziva a diuretika, kortikosteroidy, kardiální glykosidy aj. ■ Opatrně u diabetiků, astmatiků, pacientů s poruchou ledvin nebo jater ■ LP – Strepfen®

Tab. 9. Látky proti bolesti v krku ze skupiny antiseptik

<ul style="list-style-type: none"> ■ Lokální antiseptická léčba ■ Lze využít u zánětů dutiny ústní, k podpůrné terapii po chirurgických výkonech v dutině ústní, po extrakci zubů, případně k potlačení zápachu z úst. ■ Současné nebo následné použití jiných antiseptik se nedoporučuje z důvodu možného vzájemného působení (antagonismus, deaktivace). 	
<p>Benzalkonium chlorid</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Antiseptický účinek na bakterie a kvasinky (vč. Candida albicans) ■ Vhodný pro děti od 4 let ■ Opatrnost – mléko snižuje antimikrobiální účinnost ■ LP – Septolete®
<p>Benzoxon chlorid</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Baktericidní, fungicidní a mírně antivirové účinky ■ Fixní kombinace s lokálním anestetikem lidokainem ■ Vhodný pro děti od 4 let ■ Pomocná symptomatologická léčba při angíně či zánětech dutiny ústní a hrdla (laryngitidy, stomatitidy, afty nebo záněty dásní) ■ LP – Orofar®
<p>Cetylpyridinium</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Antiseptický účinek proti bakteriím, kvasinkám i virům ■ Vhodný pro děti od 4 let ■ Opatrnost – možná inkompatibilita s některými komponenty zubních past, doporučený je větší vzájemný časový rozestup ■ LP – Neoseptolet®
<p>Dichlorbenzylalkohol</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Antibakteriální, antifungální a antivirový účinek ■ Vhodný pro děti od 6 let ■ LP – Strepsils®
<p>Hexetidin</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Antiseptický (baktericidní a fungicidní efekt) a anestetický účinek ■ Vhodný pro děti od 8 let ■ LP – Stopangin®
<p>Chlorhexidin</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Antiseptický účinek proti bakteriím, kvasinkám, houbám i virům ■ K dispozici ve fixních kombinacích s lokálním anestetikem (lidokain, tetrakain nebo benzokain) ■ Vhodný pro děti od 5 let ■ Opatrnost – možná inkompatibilita s některými komponenty zubních past, doporučený je větší vzájemný časový rozestup ■ LP – Septofort®

Častým problémem pečujících rodičů může být otázka, kdy se s nemocným dítětem již obrátit na lékaře. **Do rukou lékaře** patří všichni pacienti, u kterých nedošlo v průběhu tří dnů samoléčby ke zlepšení doprovodných příznaků, ba naopak došlo ke zhoršení příznaků:

- neklesající nebo dlouhodobě vysoká horečka
- horečku doprovázející febrilní křeče nebo výrazně neobvyklé jednání
- horečku doprovázející silná bolest ucha nebo paranasálních dutin
- horečku doprovázející ztuhlost šíje nebo prudká bolest při předklonu hlavy
- dlouhodobý nebo bolestivý a vyčerpávající kašel, expektorace hustého sputa
- bolest v oblasti průdušek, dušnost
- ostrá, často jednostranná bolest v krku, zne-možňující příjem potravy apod.

LITERATURA

1. World Health Organization: Global Influenza Strategy 2019 – 2030 [online]. 2019-03 [Cit. 2019-08-21]. Dostupný na https://www.who.int/influenza/global_influenza_strategy_2019_2030/en/
2. Státní zdravotní ústav – Oddělení epidemiologie infekčních onemocnění: Chřipka [online]. 2019-08 [Cit. 2019-08-21]. Dostupný na <http://www.szu.cz/tema/prevence/prevence-chripky-obecna-preventivni-hygienicka-opatreni>
3. Fojtů H. Chřipka a sezónní respirační onemocnění. Prakt. Lékáren. 2010; 6(5): 250–254.
4. Ghebrehewet S, MacPherson P, Ho A. Influenza. National Library of Medicine 2016; 355: i6258. doi:10.1136/bmj.i6258.
5. Havlíčková M. Chřipka versus nachlazení. Prakt. Lékáren. 2012; 8(6): 262–265.
6. Arroll B. Common cold. Clinical evidence 2011; 03: 1510.
7. Allan GM, Arroll B. Prevention and Treatment of the common cold: making sense of the evidence. Canadian Medical Association 2014; 02: 186(3).
8. Kotořová H. Nachlazení – Doporučený postup; Česká lékárnická komora. 2018
9. Hemillá H. Vitamin C and infections. Nutrients 2017; 9: 339, doi: 10.3390/nu9040339.

Tab. 9. Látky proti bolesti v krku ze skupiny antiseptik

Jodovaný povidon	<ul style="list-style-type: none"> ■ Jodoform, při kontaktu se sliznicí uvolňuje organický jód ■ Baktericidní, fungistatické a protivirové účinky ■ Vhodný pro děti od 6 let ■ KI – přecitlivělost na jód, porucha funkce štítné žlázy a těžká porucha ledvin ■ Riziko vzniku alergické kožní reakce ■ LP – Jox®
Tridekanamin	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vhodný pro děti od 5 let ■ LP – Septilen®

Nutno podotknout, že „chřipkovými prodromy“ začíná i celá řada jiných infekčních onemocnění (např. hepatitida, streptokoková faryngitida, klíšťová encefalitida, prodromy planých neštovic atp.), a proto je nelze brát na lehkou váhu.

Závěr

Infekce dýchacích cest vlivem nachlazení nebo chřipky potká během roku převážnou většinu obyvatelstva, napříč celým věkovým spektrem. Děti, obzvláště ty mladší, předsta-

vují snadno zranitelnou skupinu pacientů. Léčba bývá často svízelná – zdravotní stav se může rychle měnit, poměrně časté jsou bolestivé komplikace infekcí, komunikace s nemocným dítětem není snadná a popis obtíží může být nepřesný. U dětí je klíčové vybrat vhodný léčivý přípravek příp. přípravky s ohledem na věk a přidružené nemoci (stále častěji přichází KI v podobě hypersenzitivity či astmatu), zvolit adekvátní dávku a optimální schéma účinné léčby.

10. Rohová I. Chřipka a možnosti její léčby. Prakt. Lékáren. 2013; 9(1): 38–40.
11. Wong T, Stang AS, Ganshorn H, Hartling L, Maconochie IK, Thomsen AM, Johnson DW. Combined and alternating paracetamol and ibuprofen therapy for febrile children (Review) Cochrane Database of Systematic Reviews 2013; 10. Art. No.: CD009572. doi: 10.1002/14651858.CD009572.pub2.
12. Slíva J. Symptomatická léčba chřipky. Pediatr. praxi 2018; 19(1): 18–22.
13. Kanabar DJ. A clinical and safety review of paracetamol and ibuprofen in children. Inflammopharmacology 2017; 25: 1–9.
14. Kotořová H. Symptomatická léčba chřipky a nachlazení. Prakt. Lékáren. 2017; 13(1): 22–29.
15. Fashner J, Ericson K, Werner S. Treatment of the Common Cold in Children and Adults. American Family Physician 2012; 86(2): 153–159.
16. Vranová V, Vašut K. Kašel – Doporučený postup; Česká lékárnická komora. 2018.
17. Kotořová H, Kollár P. Bolest v krku – Doporučený postup; Česká lékárnická komora. 2018.

18. Dicpinigaitis PV, Morice AH, Birring SS, McGarvey L, Smith JA, Canning BJ, Page CP. Antitussive drugs – past, present, and future. Pharmacological Reviews 2014; 66: 468–512.
19. Catena E, Daffonchio L. Efficacy and tolerability of levodropropizine in adult patients with non-productive cough. Comparison with dextromethorphan. Pulmonary Pharmacology & Therapeutics 1997; 10(2): 89–96.
20. Bossi R, Braga PC, Centanni S, Legnani D, Moavero NE, Allegra L. Antitussive activity and respiratory system effects of levodropropizine in man. Arzneimittel-Forschung/Drug Research 1988; 38(8): 1159–1162.
21. Fanaki NH, El-Nakeeb MA. Antimicrobial activity of benzydamine, a non-steroid anti-inflammatory agent. Journal of chemotherapy 1992; 4(6): 347–352.
22. Chiappini E et al. 2016 Update of the Italian Pediatric Society Guidelines for Management of Fever in Children. The Journal of Pediatrics 2017; 180: 177–183.
23. SPC jednotlivých přípravků.
24. Mediatel v.5. 5. 28. Dostupné na <https://mediately.co/cz/drugs>.

Dlouhodobě usilujeme o společensky odpovědný přístup k našemu podnikání. Důkazem je titul:

Odpovědná firma roku 2019 Olomouckého kraje

SOLEN MEDICAL EDUCATION